

A MAGYARSÁG FAJI ÖSSZETÉTELE.

(Folytatás és vége.)

ATÖBBI magyarság valamivel nyugatabbra nyomódott és a Kubán folyó torkolata körül, a *Levédiának* nevezett darab földön vette meg lábát, ahol ismét néhány évszázadon át megmaradhatott. De itt már lényegesen más természeti környezethez kellett alkalmazkodnia. Át kellett térni pusztai lovasnomád életberendezésre; nyugalmas, békés viszonyokból nyugtalan, lázas hadi életre. Az átalakulás nem mehetett végbe egy csapásra s a reá nem alkalmasak nem is vedlettek át, hanem megmaradtak vadász-halász foglalkozásúaknak a folyók és tóságok mentén, vagy földműveseknek az erre alkalmas helyeken s csak a rátermett izgékonnyobbja csapott fel lovas-nomád pásztornak, esetleg harcos elemnek. A magyarság ilyképpen foglalkozáságakra szakadt szét. Valami ennek dacára egy tömegben tartotta össze: a környező törökös népektől eltérő, *ugor nyelve*. A nyelvegység primitív fokon roppant egybefoglaló erő s ennek köszönhette a magyar népelem, hogy a turk tengerben nem olvadt fel és nem pusztult el, mint annyi más, nálánál hatalmasabb és népsokaságával imponálóbb nemzetegység.

A pusztai lovas-nomád élet csupa nyugtalanság. Télre más jellegű telephelyet kell keresni, mint nyáron s ezek többnyire messze esnek egymástól. Mindenüket vinni kell magukkal, féléletüket szekereken töltik, férfinépe szinte egész életét lóháton. A jószág, mint sajátosan mozgó és egyetlen vagyon, éberen őrzendő, csak gyors lovakon lehet a szertekalandozókat visszaterelniök. Mivel könnyű belőlük egy-egy fal-kát elhajtani, a rablás fölötté gyakori eset. Emiatt a családoknak hadicsapatokba, összetételében vegyes eredetű egységekbe kell verődniök. Mindez izgékonny, harcias, kegyelmet nem ismerő szellemet olt beléjük. Minél nagyobb a harcos vezető tekintélye és hatalma, annál többen csatlakoznak hozzá, biztos oltalmára bízva magukat. Ilyképpen előáll egy sajátos társas szervezet, alapjában laza kapcsolatú, de *egy* vezető, parancsoló úr hatalmától függő. A keleti nagy hordák mindenkor így keletkeztek.

A pusztai lovas önérzetes, büszke természet, aki feltétlen tekintélyt tart övéi között. Minthogy bevett szokás szerint a legyőzött ellenfél háza népe: annak feleségei, gyermekei, cselédsége vagyonával együtt a győztes tulajdonába megy át, ez különös családformát fejleszt ki náluk; mindenekelőtt többnejűsége vezet. Asszonyai között egyik az első: az *úrnő*, rendesen az, aki urát először ajándékozza meg fiúgyermekkel. Minden feleségnek külön háztartása, külön kocsija van; az

állatállomány közöttük van felosztva, kivéve a lovakat ; ezeket a csáldfő férfiszolgái gondozzák. A nő otthona a téli szállás és a nyári sátor, valamint a kocsiszekér, amely szintén fel van szerelve ; a női cselédség felosztva, aki alá tartozik, annak engedelmeskedik. A férfinak eszerint annyi külön családja és otthona van, ahány felesége.

Ingatlan vagyont a lovas-nomád nem ismer. Ingó vagyona az állatállomány és a drágaságok, miket győzelmeivel összeharácsol, vagy fölös rabszolgáiért becserél. Élete állandó bizonytalanság, mindig teljes felkészültségben kell lennie. Nem ritkaság, hogy természeti csapások érik : legelője kifagy vagy elég, járványok állataitól fosztják meg, ilyenkor szószerint éhenhalásra lenné kárhoytatva. Nincs más menekvése, mint vadul rávetni magát azokra a népelemekre, akik még élelemmel, állattal rendelkeznek s élet-halálharc támad közöttük. Az életnek ez a folytonos kockára tevése, sajátságos módon, nem teszi kishitűvé, tépelődévé, mert ezzel el volna veszve, hanem megedzi. Látja és tudja, hogy csak a vakmerő bátorság, a magabízás, a fölény érzése vezet sikerre, ami megrögződik, második természetté válik benne.

Az ugorok és a törökös korszak itt vázolt képeiben két, egymással merőben ellentétes világ áll előttünk s a sors, a viszonyok a magyarságot e két szélsőséges életmódátélésére kényszerítették. A törökös korszak is huzamosan, majd félezer évig tartott, hatása a magyarság jellemére tehát szintén nem múlhatott el nyom nélkül. Nem csoda, ha ezek szerint a magyarság jellemképében heterogén, egymásnak ellentmondó elemeket találunk, amelyek szükségkép arra a megállapításra vezetnek, hogy a magyar népközösség nem is lehet egységes, kompakt faj, hanem legalább is két, külön származású és lelki jellegű fajtára oszlik. Egyik az *ugoros magyar* fajta, amely az egykori vadász-halász és részben földművelő mesterségek űzője volt kezdettől fogva és ezt a foglalkozást a népegységen belül megtartotta az egész lovas-nomád vándorló korszak alatt, míg itt a végleges hazában újra a régi szerint rendezkedhetett be. A mi réti, vízi embereink a maguk ésszerszámaikkal, a mi szántó-vetőink tartoznak tehát ide ; mindazok, akik a hazai földön kezdettől fogva települt, röghöz kötött életet éltek. Míg a hadi és a legeltető, pásztorkodó, állattenyésztő másik elem a turk korszak nomád lovasainak egyenes leszármazottja, az ú. n. *törökös magyarok* fajtája. Ide tartozott általában a hadviselő elem ; ugyanezek számát szaporította tetemes mértékben a hozzánk később betelepült jász, kun és besenyő népcsoport is, amely hasonlóképp turk származású volt.

Az őstörténelemnek és néptannak e leszűrt következtetéseivel meglepően egybevágznak az embertani kutatások eredményei a két fajta külső megjelenéséről, ahol szintén szembeszökők az ugoros és törökös magyarok típuseltérései. Az ugoros elem karcsúbb termetű, keskenyfejú (ú. n. *dolychocephal*), markáns arcvonású, idős korban erősen ráncos képű, nagy szürkeszemű, élénk tekintetű, «se nem szőke, se nem barna» faj. Leginkább a Dunántúl népe tartozik ide, átterjed a Csallóközre

Nyitraig, majd a fővárostól északkeletre a Mátra alján végig a Bodrogközig. A törökös típusú magyar viszont a Duna—Tisza közének keleti felén és a Tiszántúl a Királyhágóig terjedő darabon található. Ez zömök termetű, kerekfejű, inkább feketehajú, széles lapos arcú, apró szemű, rövidnyakú, hizásra hajlamos termetű faj. Átöröklött életsorsuk is különböző lévén, lelkiekben is észrevehetően eltérnek egymástól. Más a dunántúli ember természete, mint a tiszavidékié. Ott nyugaton a leg-egyszerűbb pásztornép is mozgékony, élénk, sokat beszélő, hangulatát gyorsan váltó, vidámabb, amint mondani szokták : temperamentumos (sanguinikus) kedély, viszont a Dunától keletre lakóknak lassúbb a vére, meggondolóbb a beszéde, nehezkesebb, bizalmatlanabb és egykedvűbb ; nem hat rájuk egykönnyen bármi külső inger, sodrából nem jön ki (szélső érzelmi kilengéseket persze letudva), szóval : flegmatikus, sőt olykor «nehéz» természetű. A jelzett területek szélein nehezebb az egységet fölfedezni. Ahol a magyar elem tót, rutén, oláh, sváb vagy dél-szláv szomszédságtól van körülvéve, ott nem keverednek ugyan, az összeházasodás szinte kizárt dolog, de az anyáknak óhatatlan, ú. n. «rácsudálkozása» külsőben is változást idéz elő az alkaton, a sűrű gazdasági érintkezés folytán pedig sok idegen lelki vonás lopakodik be önkéntelenül, ami a típusképet zavarja.

Érdekes jelenség hazánk messze keletén a *székely* népsziget. Származásának rejtélye sokáig különféle fantasztikus föltevésekre adott alkalmat. A kérdés ma sincs végleg tisztázva. Számos jel mégis arra vall, hogy a kétféle eredeti faj közül testi és lelki tulajdonságai inkább a dunántúli ugoros magyarságéval egyeznek meg. Testi mivoltuk : szikárságuk, arctípusuk éppúgy, mint lelkivalóságuk : temperamentumuk, bőbeszédűségük, hagyományaik azonosak a dunántúliakéval, vagyis ugoros magyaroknak mutatkoznak s a vérségi kapocs a magyar faj egyik becses alkotórészeként fűzi őket hozzánk.

A sors intézte elhelyezkedése a két fajtának : ugorosak nyugaton, törökösek a központi síkon, sok tekintetben szerencsésnek nevezhető. A nyugati ugorosak impresszívek, hatásokat könnyen fölvevők ; alkalmasak voltak az európai kultúrát nyugat felől átvenni s azokat az ország belseje felé továbbítani. Itt bent azután a törökös jellegű népelem ezek megtartására volt inkább hajlamos és alkalmas. Az elhelyezkedése kedvező megoldása igen fontos tényezőként szerepelt a nemzet egész kultúrfejlődése dolgában.

Az évezredes együttélés, a közös sors idővel a két eltérő fajtában néhány közös jellemvonást is kiérlelt ; olyanokat, melyek ma az egész magyarság együttes tulajdonságainak tekinthetők. A magyarban szinte túltengő személyes önérzetet veszünk észre ; ez az individuális magabizás a közösséggel szemben egykedvűvé teszi. Bizonyos hiánya az összetartásnak, a közös nagy érdekek szemmel tartásának, az egymásra utaltságnak sajnos érezhető fogyatkozása nemzetünknek. Mintha a legszorosabb környezetén kívül minden és mindenki iránt közömbös

lenne. Nem tesz különbséget magyar és idegen között; amazt távolabb érzi magától, mint kellene, emezt meg közelebb. A nemzeti összetartás, amit más fajoknál, különösen nyugaton, oly fölemelőnek és eredményesnek látunk, belőlünk mintha hiányzanék. Az egykedvűség egymás iránt oly fokú, hogy szinte az «oldott kéve» benyomását kelti. Talán ez a kedvetlen vonásunk is mintha ősi örökség lenne. Félézer évig hányódtunk-vetődöttünk a népvándorlás viharában Levédiától Etelkőzig; szerződöttünk és becsatlakoztunk vadidegen népelemek közé, helyzetünk sűrűn változott, más és más tömörülésbe, majd szétlazulásba keveredtünk. Huzamos egymásrautaltság a vér- és nyelvközös magyarságban nem fejlődhetett ki, emiatt a nemzetegység nem melegekedhetett kellőképp össze; kis, szinte családi egységekbe izolálódott s végeredménykép előállott az összeszokás teljes hiánya, az egocentrikus magatartás megörögződése minden egyes egyénben. A magyarnak másfelől rokonszenves vonása, de saját érdekének nem válik előnyére, hogy túlságosan egyenes, nyílt, őszinte jellem; semmi alázkodás, semmi hunyászkodó alattomoság benne, mint pl. az oláh vagy cseh népben; szinte botorul szókimondó. Mindezt a közép és felsőbb rétegekben az érintkezés bevett formái némileg enyhítik, de megvan a maga naív feltártságában a köznép közt.

A náluk tapasztalható, tagadhatatlanul magas *kultúra* majdnem kizáróan személyes kiválóságokban érvényesül. Hazánk valóban az őstehetségek hazája s ez úgy a köznépben, mint az intelligenciában arányosan van eloszolva. Ha ez egyéni előnyökhöz a viszonyok mai nyomása alatt némi *civilizáció*: vagyis a közösség tudata, az egymáshoz való közeledés és a velejáró kötelezettségek átérzése járulna, oly értelemben, hogy a jelentéktelenebb eltérések tövise ne zavarná meg a minden magyar egyénnek egymáshoz való vonzódását, — még a legsötétebben látó honfiúi aggodalom is megnyugodhatnék nemzetünk sorsa felett.

Solymossy Sándor.

TAVASZI HIMNUSZ.

*Még sosem voltam ilyen fiatal,
Olyan gyerek és annyira bolond,
A szívemben a tavasz fénye zsong.*

*Át szeretném ölelni a várost,
A folyót, házat, utcát, tereket,
A tavasz ma szívembe nevetett.*

*Messze mezőkről édes illatot,
Hűvös szárnyakon hoz felém a szél,
A tavasz nekem mindent megígér.*

*És annyi szín; boldog kék, kacagó,
Meleg zöld, és sok, sok aranyvirág!
A tavasz nekem mindent odaád.*

*Ma mindenütt csak mosolyokat látok,
Nyitott ablakon szűrődik a dal:
Még sosem voltam ilyen fiatal.*

*Át szeretném ölelni a várost,
Virágot, tavaszt, napot, csillagot:
Mert olyan szép hogy élek, hogy vagyok!*

Gr. Hadik Etelka.